

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ

-- Κάθετες και Οριζόντιες
Βιομηχανίες --

Ιωάννης Καρτσωνάκης

ikartso@chemeng.ntua.gr

Έννοια της επιχείρησης

- Είναι ένας **οικονομικός οργανισμός** που διαθέτει (κινητή και ακίνητη) περιουσία, εφαρμόζει την οικονομική αρχή και διαθέτοντας αγαθά/υπηρεσίες, επιδιώκει την πραγματοποίηση ενός αντικειμενικού σκοπού, που είναι συνήθως η μεγιστοποίηση του κέρδους.
- Επομένως, είναι μια **αυτοτελής οικονομική μονάδα**, που συνδυάζει τους διάφορους συντελεστές της παραγωγής (φύση, εργασία, κεφάλαιο) με διαφορετικούς τρόπους, έχει σαν τελικό στόχο την προμήθεια ή παραγωγή και τη διάθεση των αγαθών/υπηρεσιών στη συναλλακτική αγορά, διατρέχει κάποιο κίνδυνο κατά τη διεξαγωγή των εργασιών της και εφαρμόζοντας την οικονομική αρχή επιδιώκει την πραγματοποίηση κέρδους.

Κατηγορίες των επιχειρήσεων

- Βασικά ΚΡΙΤΗΡΙΑ για τη διάκριση των επιχειρήσεων:
- 1) Ανάλογα με το **αντικείμενο** της παραγωγικής δραστηριότητας.
 - 2) Ανάλογα με την **περιουσιακή** διάρθρωση.
 - 3) Ανάλογα με τη σύνθεση των στοιχείων **κόστους**.
 - 4) Ανάλογα με το **μέγεθος**/διάσταση.
 - 5) Ανάλογα με την **ιδιότητα** του φορέα και τη νομική του μορφή).

Κατηγορίες επιχειρήσεων ανάλογα με το **αντικείμενο** της παραγωγικής δραστηριότητας

- A) Επιχειρήσεις **πρωτογενούς** (ή αρχικής) παραγωγής
- B) Επιχειρήσεις **δευτερογενούς** παραγωγής
- Γ) Επιχειρήσεις **τριτογενούς** παραγωγής
- Δ) Επιχειρήσεις **μικτού** αντικειμένου δράσης

A) Επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής

- Όλες οι επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο την **καλλιέργεια** του **εδάφους** (γεωργία, κυνήγι, κτηνοτροφία), την εκμετάλλευση του **υπεδάφους** (μεταλλικό, νερό, γεωθερμική ενέργεια), εκμετάλλευση **θαλασσών** και **λιμνών** (αλιεία κλπ) και την **ηλιακή** και **αιολική** ενέργεια.
- Χαρακτηριστικό: **παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων προϊόντων** που μπορούν να διατεθούν απευθείας και αυτούσια ΕΙΤΕ σε επιχειρήσεις δευτερογενούς παραγωγής (ως πρώτες και βοηθητικές ύλες για μεταποίηση/επεξεργασία) ΕΙΤΕ στο καταναλωτικό κοινό, ΕΙΤΕ στις επιχειρήσεις τριτογενούς παραγωγής.
- Ονομάζονται επιχειρήσεις «**ΕΝΤΑΣΕΩΣ ΕΔΑΦΟΥΣ**», διότι το μεγαλύτερο μέρος του κόστους των παραγόμενων προϊόντων καλύπτεται από τον συντελεστή παραγωγής «φύση» ή «έδαφος».

Διακρίσεις επιχειρήσεων πρωτογενούς παραγωγής

- **Κτηνοτροφικές** επιχειρήσεις
- Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης **δασών** ή δασοκομικές
- **Γεωργικές** επιχειρήσεις
- **Αλιευτικές** επιχειρήσεις
- **Λοιπές** επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής (π.χ. μελισσοκομικές, θηρευτικές κλπ.)

B) Επιχειρήσεις δευτερογενούς παραγωγής

➤ Σκοπός: επεξεργασία, μεταποίηση και μετατροπή προϊόντων που παράγουν οι επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής σε νέα έτοιμα προϊόντα με τη χρησιμοποίηση διαφόρων μηχανικών ή άλλων τεχνικών μέσων.

➤ Μεγάλη σημασία έχει η τεχνολογία.

Π.χ. βαμβάκι → νήμα → ύφασμα → έτοιμο ένδυμα

➤ Στον δευτερογενή τομέα ανήκουν και οι μεταλλευτικές επιχειρήσεις και διακρίνονται σε επιχειρήσεις εξόρυξης μεταλλευμάτων και επιχειρήσεις άντλησης αργού πετρελαίου.

➤ Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε:

(α) ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ

(β) ΒΟΤΕΧΝΙΚΕΣ

Διάκριση ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ & ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ επιχείρησης

➤ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ επιχείρηση:

Αυτοτελής οργανισμός που διαθέτει πολύπλοκο τεχνολογικό μηχανισμό, τεράστια κεφάλαια και εξειδικευμένο προσωπικό με σκοπό τη μετατροπή των πρώτων υλών (μεταποίηση) της πρωτογενούς παραγωγής σε μεγάλες ποσότητες έτοιμων προϊόντων, κατάλληλων για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών ή την παραγωγή αγαθών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή άλλων αγαθών.

➤ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ επιχείρηση:

Διαθέτει περιορισμένο κεφάλαιο, απλό σχετικά μηχανολογικό εξοπλισμό και εργαλεία, τα οποία υποβοηθούν τους εργαζόμενους για την καλύτερη επεξεργασία και μετατροπή των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής σε ΜΙΚΡΕΣ ποσότητες νέων προϊόντων κατάλληλων για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών ή για την υποβοήθηση της παραγωγής άλλων προϊόντων.

➤ Η ΑΓΟΡΑ στην οποία διατίθενται τα προϊόντα.

Βιομηχανία: Προϊόντα σε μεγάλες ποσότητες σε εγχώριες και ξένες αγορές.

Βιοτεχνία: Μικρές ποσότητες στην εγχώρια αγορά. Εξαίρεση εξαγωγών: βιοτεχνίες κλωστοϋφαντουργίας και όσες δουλεύουν «φασόν» για ξένες επιχειρήσεις.

➤ Το είδος της εργασίας που παρέχει ο φορέας της επιχείρησης.

Βιομηχανία: Ο επιχειρηματίας παρέχει διευθύνουσα εργασία.

Βιοτεχνία: η ιδιότητα του επιχειρηματία και το κεφάλαιο συγκεντρώνονται στο πρόσωπο του βιοτέχνη (διευθύνουσα και εκτελεστική εργασία).

- Η σύνθεση κόστους των προϊόντων που παράγονται.

Βιομηχανία: Προϊόντα με τη χρησιμοποίηση αυτοματοποιημένων/σύγχρονων μηχανών (του συντελεστή κεφάλαιο) και συμπληρωματικά εργατικό δυναμικό.

Χαρακτηρίζονται επιχειρήσεις «εντάσεως κεφαλαίου».

Βιοτεχνία: χρησιμοποιεί μεγάλες ποσότητες πρώτων υλών και μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Χαρακτηρίζονται επιχειρήσεις «εντάσεως εργασίας και κόστους υλών».

- Ο βαθμός τυποποίησης των παραγόμενων προϊόντων.

Οι πελάτες της βιοτεχνίας αποβλέπουν στην καλύτερη ποιότητα και εξατομίκευση των προϊόντων.

- Η νομική μορφή της επιχείρησης.
 - Ατομική Επιχείρηση,
 - Προσωπικές εταιρείες
(Ομόρρυθμη εταιρεία ή Ετερόρρυθμη εταιρεία),
 - Κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις
(Ανώνυμη Εταιρεία, Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης,
Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία)
- Εγγραφή σε Μητρώο Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου –
Βιομηχανικού Επιμελητηρίου.

➤ Χαμηλό $\neq$ υψηλό ποσοστό σταθερών εξόδων.

Βιομηχανία: μεγάλα κεφάλαια για επενδύσεις $\rightarrow$ υψηλό ποσοστό σταθερών εξόδων (αποσβέσεις).

Βιοτεχνία: μικρά κεφάλαια για επενδύσεις χαμηλό ποσοστό σταθερών εξόδων.

➤ Ποιοτικά κριτήρια:

α) ύψος κεφαλαίου,

β) κύκλος εργασιών,

γ) αριθμός εργαζομένων

Κατηγορίες ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ επιχειρήσεων

➤ Ανάλογα με το μηχανολογικό εξοπλισμό:

Μηχανοεργαστηριακές ≠ Χειροτεχνικές επιχειρήσεις

➤ Ανάλογα με τον ΧΩΡΟ πραγματοποίησης της δραστηριότητας

Οικιακές βιοτεχνίες ≠ Εργαστηριακές βιοτεχνίες

➤ Ανάλογα με το ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ της παραγωγικής δραστηριότητας:

(α) Επισκευαστικές (εξασφαλίζουν μέσω των επισκευών την αδιάκοπη λειτουργία του μηχανολογικού εξοπλισμού άλλων επιχειρήσεων)

(β) Παροχής υπηρεσιών

(γ) Κατασκευαστικές (παράγουν αγαθά)

(δ) Υποκατασκευαστικές (παράγουν αγαθά απαραίτητα σε άλλη μεταποιητική επιχείρηση)

(ε) Καλλιτεχνικές (κατασκευάζουν προϊόντα λαϊκής τέχνης κλπ.)

Κατηγορίες ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ επιχειρήσεων

- Με βάση τις ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ που χρησιμοποιούν:
μεταλλουργικές, μηχανολογικές, κλωστοϋφαντουργικές, ειδών διατροφής κλπ
- Με βάση τον ΑΡΙΘΜΟ των παραγόμενων προϊόντων:
 - Βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής ΕΝΟΣ προϊόντος
 - Βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ προϊόντων
- Ανάλογα με τον ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ:
 - Βιομηχανικές επιχειρήσεις ΕΝΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ παραγωγής
 - Βιομηχανικές επιχειρήσεις ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ παραγωγής
 - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ή ΚΑΘΕΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ

Κατηγορίες ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ επιχειρήσεων

➤ Με βάση τον ΤΡΟΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ:

Βιομηχανικές επιχειρήσεις ΜΑΖΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων ΚΑΤΑ ΠΑΡΤΙΔΑ

Βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων ΚΑΤΑ ΣΕΙΡΑ

Βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΩΝ προϊόντων

➤ Ανάλογα με τις ΑΝΑΓΚΕΣ του ανθρώπου που καλύπτουν ή ανάλογα με τον ΚΛΑΔΟ παραγωγικής δραστηριότητας:

Διατροφής, ενδυμασίας κλπ.

Υφαντουργικές: κατεργασίας βαμβακιού, μεταξιού κλπ.

Βιομηχανίες ειδών διατροφής: γάλακτος, τυριού, ζάχαρης, λαχανικών, σοκολάτας

Διάρθρωση Κάθετη $\neq$ Οριζόντια

- Η κάθετη ανάπτυξη και οριζόντια ανάπτυξη είναι επιχειρηματικές στρατηγικές τις οποίες οι εταιρίες χρησιμοποιούν για να παγιώσουν τη θέση τους ανάμεσα σε ανταγωνιστές.

Διάρθρωση Κάθετη $\neq$ Οριζόντια

Τι είναι κάθετη ανάπτυξη;

- **ΚΑΘΕΤΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ:** Η επιχείρηση θα στοχεύσει στην αγορά προς τα πίσω (δηλαδή θα εξαγοράσει τους προμηθευτές της και οι πρώτες ύλες θα περιοριστούν για τους ανταγωνιστές) ή στην αγορά προς τα εμπρός (δηλαδή θα εξαγοράσει τους διανομείς, μειώνοντας το κόστος διανομής).
- Είναι μια ανταγωνιστική στρατηγική με την οποία μια εταιρία αναλαμβάνει τον **πλήρη έλεγχο** σε **ένα ή περισσότερα στάδια παραγωγής** ή και διανομής ενός προϊόντος.

Διάρθρωση Κάθετη $\neq$ Οριζόντια

Τι είναι κάθετη ανάπτυξη;

- Μια εταιρία επιλέγει την **κάθετη ανάπτυξη** για να εξασφαλίσει τον πλήρη έλεγχο σχετικά με την προμήθεια πρώτων υλών, για κατασκευή των προϊόντων της, την προώθηση αυτών στην αγορά και άλλα.
- Ένα παράδειγμα κάθετης ανάπτυξης μπορεί να είναι παραγωγός, ο οποίος εκτός από το να παράγει τα προϊόντα του, προχωράει και στη συσκευασία αυτών ή ακόμα και στη προώθηση τους.

Διάρθρωση Κάθετη $\neq$ Οριζόντια

Τι είναι οριζόντια ανάπτυξη (ολοκλήρωση);

- Μια άλλη ανταγωνιστική στρατηγική, που χρησιμοποιούν οι εταιρίες είναι η οριζόντια ανάπτυξη.
- **ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ:** Εξαγορά ανταγωνιστικών εταιρειών και απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς.
- Η οριζόντια ανάπτυξη είναι η απόκτηση σχετικών επιχειρήσεων, για παράδειγμα μια αλυσίδα εστιατορίων fast food, συγχωνεύεται με παρόμοια επιχείρηση σε άλλη χώρα, για να κερδίσει έδαφος σε ξένες αγορές.
- Πολλά παραδείγματα αποτελούν οι γαλακτοβιομηχανίες στη χώρα μας, οι οποίες συχνά οι μεγαλύτερες εξαγοράζουν μικρότερες, για να κερδίσουν επιπλέον "χώρο" στην αγορά.

Διάρθρωση Κάθετη $\neq$ Οριζόντια

- π.χ. κάθετης: βιομηχανίες ξυλείας, διότι τοποθετούν τα διάφορα τμήματα (ξηραντήρια, σχιστήρια) κάθετα.
- π.χ. οριζόντιας: βιομηχανίες κατασκευής μεταλλικών επίπλων, μεταλλικών κουφωμάτων
- Η κάθετη οργάνωση συμφέρει περισσότερο στις βιομηχανίες, γιατί με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η απόκτηση των πρώτων υλών χωρίς καμία δέσμευση, καθώς επίσης και η μείωση του κόστους των παραγόμενων προϊόντων.

Γ) Επιχειρήσεις τριτογενούς παραγωγής

➤ Έχουν ως αντικείμενο την ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

ΕΙΤΕ για την κυκλοφορία και διανομή των πρώτων και βοηθητικών υλών και των ετοίμων προϊόντων που προέρχονται από τις επιχειρήσεις πρωτογενούς/δευτερογενούς παραγωγής

ΕΙΤΕ για τη διευκόλυνση των συναλλαγών

ΕΙΤΕ για την παροχή κάθε μορφής υπηρεσιών

Είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ ανθρωπίνων αναγκών, παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

➤ Οι υπηρεσίες προσφέρονται:

ΕΙΤΕ απευθείας στο καταναλωτικό κοινό

ΕΙΤΕ στις επιχειρήσεις των άλλων δύο κλάδων.

➤ Συνεισφέρουν περίπου στο 60% του εθνικού εισοδήματος.

Δ) Επιχειρήσεις μικτού αντικειμένου δράσης

- Μπορούν να ανήκουν σε περισσότερες κατηγορίες επιχειρήσεων.

Π.χ. αντικείμενο επιχειρηματικής δραστηριότητας που προέρχεται από το συνδυασμό πρωτογενούς+δευτερογενούς παραγωγής ή πρωτογενούς +τριτογενούς παραγωγής ή δευτερογενούς +τριτογενούς παραγωγής

- Είναι «ολοκληρωμένες» επιχειρήσεις κάθετα ή οριζόντια.
- Οι περισσότερες επιχειρήσεις σήμερα παρουσιάζονται σαν μικτού αντικειμένου δράσης.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Ιωάννης Καρτσωνάκης